

Guia

Cocreació d'entorns escolars

Eina per a la participació dels infants i la comunitat educativa en la millora de l'entorn de l'escola

Programa "Protegim les escoles"

Ajuntament
de Barcelona

institut
infància i
adolescència

Aquesta guia, que s'ha impulsat des del Departament de Barris Educadors, amb la col·laboració de la Direcció d'Estratègia Urbana, s'emmarca dins el programa "Protegim les Escoles" de l'Ajuntament de Barcelona. La seva elaboració ha anat a càrrec de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, en estreta col·laboració amb el Departament de Barris Educadors.

Edició:

Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona
Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB-IERMB)

Equip de treball:

Institut Infància i Adolescència: Laia Pineda (direcció), Emma Cortés (coordinació, redacció i elaboració de la proposta didàctica) i Laia Curcoll (suport en la redacció, publicació i comunicació)
Cooperativa Raons (dinamització del pilotatge, redacció i l'elaboració de la proposta didàctica i materials de suport)
Departament de Barris Educadors de l'Ajuntament de Barcelona

Il·lustracions:

Maria Calvet

Agraïments:

Volem fer un agraïment especial als infants, professorat i famílies de les escoles: Escola Josep Maria de Sagarra, Escola Bàrkeno, Escola Milà i Fontanals, Centre Educatiu Lestonnac, Escola Lavínia, Institut Escola Rec Comtal (Escola Ramon Berenguer III), Escola Heura, Escola el Turó, Centre Educatiu Nostra Senyora de Lurdes, Escola Prim. Les sessions de cocreació amb els infants o amb les famílies en què han participat el curs 2020-2021 han esdevingut experiències pilot per desenvolupar la metodologia que es presenta en aquesta guia.

Barcelona, maig 2021

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement – No comercial – Compartir igual (by-nc-sa) amb finalitat no comercial i amb obra derivada. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que no tinguin finalitats comercials; així com remesclar, transformar i crear a partir del material, sempre que es difonguin les creacions amb la mateixa llicència de l'obra original.

Presentació

L'Ajuntament de Barcelona posa en marxa el programa "Protegim les escoles", atès que la protecció i millora dels entorns dels centres educatius és una de les seves prioritats. Les escoles, on els nostres infants passen bona part del seu temps, esdevenen els espais més sensibles de la ciutat.

L'Ajuntament de Barcelona vol fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per pacificar la ciutat, millorar la qualitat de l'aire, reduir el soroll ambiental, disminuir l'accidentalitat i generar més espais de trobada. Avancem cap a un nou model urbà en el qual les escoles han de ser punts neuràlgics i d'una atenció especial a l'espai públic. Volem que totes les escoles de Barcelona disposin d'un espai públic com a lloc de trobada en el seu accés, que disposin d'un entorn pacificat al trànsit, segur i ple de vida.

L'any 2020 es va impulsar una prova pilot de procés de cocreació amb deu escoles en el marc d'aquest projecte per tal que la comunitat educativa, el professorat, les famílies i especialment els infants s'impliquessin en les propostes de millora de l'entorn escolar.

Ara, amb la voluntat de sistematitzar el procés i poder compartir coneixements, publiquem la guia Cocreació d'entorns escolars: Eina per a la participació dels infants i la comunitat educativa en la millora de l'entorn escolar, per tal que les escoles que participin en el projecte en edicions posteriors puguin implicar-se en el procés participatiu.

Aquesta guia, que s'ha impulsat des del Departament de Barris Educadors, amb la col·laboració de la Direcció d'Estratègia Urbana, s'emmarca dins el programa "Protegim les Escoles" de l'Ajuntament de Barcelona. La seva elaboració ha anat a càrrec de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, en estreta col·laboració amb el Departament de Barris Educadors. La guia posa a disposició dels centres educatius un recull de dinàmiques i propostes d'activitats per tal que els mateixos centres educatius duguin a terme de forma autònoma un procés participatiu amb el màxim de persones (infants, famílies i equip docent), adaptant el procés a la realitat del seu centre. Les activitats que us proposa per dur a terme el procés participatiu són suggeriments i idees que es poden suplir, adaptar i/o complementar amb les activitats que cada centre cregui convenient.

Esperem que contribueixi a donar veu a tota la comunitat educativa en la millora de l'entorn escolar, que és, en definitiva, un pas més en la construcció de la ciutat que volem.

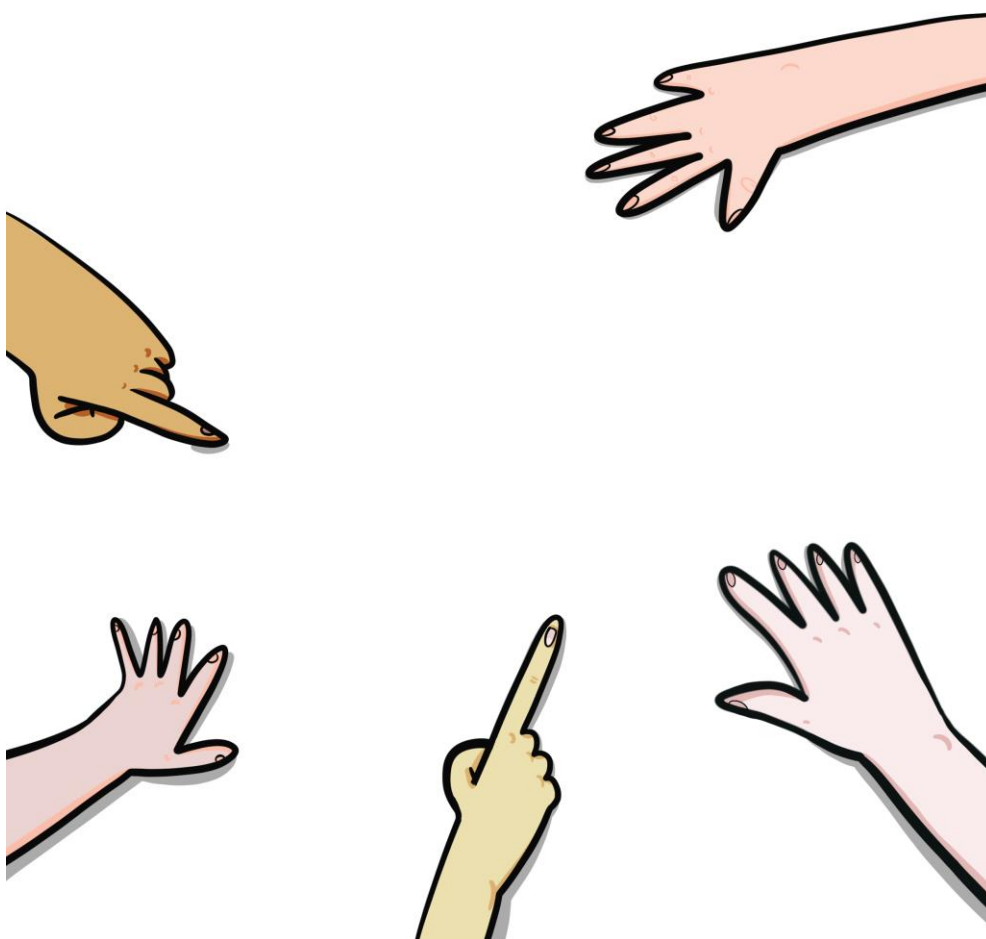
Índex de continguts

1. ABANS DE COMENÇAR A COCREAR.....	5
1.1 EL PROJECTE “PROTEGIM LES ESCOLES”, UNA OPORTUNITAT PER MILLORAR LA CIUTAT	6
1.2 LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA EN LA MILLORA DELS ENTORNS ESCOLARS	7
1.3 PROMOUR E LA PARTICIPACIÓ DELS INFANTS EN EL DISSENY DE LA CIUTAT: DRET, NECESSITAT I BENEFICI	9
1.4 LA PROPOSTA DE COCREACIÓ AMB INFANTS A “PROTEGIM LES ESCOLES”	13
1.5 QUÈ TROBAREU EN AQUESTA GUIA?	14
2. EL PROCÉS DE COCREACIÓ D’ENTORNS ESCOLARS, PAS A PAS	15
2.1 AGENTS QUE PARTICIPEN EN LA COCREACIÓ DEL “PROTEGIM LES ESCOLES”	16
2.2 FASES DEL PROCÉS DE COCREACIÓ I LES TAQUES QUE HA DE FER L’ESCOLA	19

MATERIALS PER ALS CENTRES EDUCATIUS	24
CONSIDERACIONS CLAU A TENIR EN COMPTE EN CAS DE FER ADAPTACIONS DE LES ACTIVITATS	26
1. DETECCIÓ DE NECESSITATS.....	27
1.1. El qüestionari informatiu inicial	27
1.2. La fitxa resum de necessitats detectades	28
1.3. Activitats per al professorat de detecció de necessitats.....	29
1.4. Activitats de famílies per a la detecció de necessitats	31
1.5. Activitats per a infants per a la detecció de necessitats	34
2. VALORACIÓ DE L’AVANTPROJECTE	40
2.1. Fitxa resum de valoració de l’avantprojecte	41
2.2. Suggestiments pel retorn de l’avantprojecte per al professorat i les famílies	42
2.3. Activitat per compartir l’avantprojecte amb els infants i escoltar quina valoració en fan	43
3. ACTIVITATS PER AL RETORN A LA COMUNITAT EDUCATIVA I AL VEÏNATGE DEL PROJECTE EXECUTIU	46

3. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	49
---	-----------

1. Abans de començar a cocrear

1.1 El projecte “Protegim les escoles”, una oportunitat per millorar la ciutat

La publicació d'aquesta *Eina per a la participació dels infants i la comunitat educativa en la millora de l'entorn de l'escola* s'emmarca en el projecte [“Protegim les escoles”](#) de l'Ajuntament de Barcelona.

Barcelona posa en marxa el projecte “Protegim les escoles” amb l'objectiu que **els entorns escolars siguin llocs segurs i saludables, amb espais d'estada i joc i també on hi hagi menys contaminació.**

Les escoles són llocs plens de vida, amb un gran volum de persones que s'hi acosten cada dia, entre alumnes, docents, mares, pares, avis, àvies, etc. Els infants hi passen bona part del seu temps, i és per això que esdevenen els espais més sensibles de la ciutat i, per tant, cal protegir-los de manera prioritària pel que fa a la contaminació ambiental, tant de l'aire com acústica. Barcelona vol fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per a pacificar la ciutat, millorar la qualitat de l'aire, reduir el soroll ambiental, disminuir l'accidentalitat i generar més espais de joc i trobada.

Què és una escola protegida?

És una escola amb un entorn que s'ha dissenyat o transformat posant al centre la seguretat i el benestar dels nens i nenes a través de diverses accions:

- Pacificació del trànsit en l'entorn escolar
- Millora dels accessos a les escoles
- Ampliació de les zones d'estada i del verd, incorporant nou mobiliari urbà: bancs, jardineres...

Millorar l'espai públic pel joc i la trobada és un dels objectius de l'Ajuntament recollits en el [Pla del joc a l'espai públic amb horitzó 2030](#) en què la millora dels entorns escolars està contemplat com a projecte

tractor que generarà canvis a la ciutat. La pacificació de carrers conflueix també amb l'estratègia municipal de la lluita contra l'emergència climàtica en el [Pla Clima](#). L'objectiu és que totes les escoles de Barcelona disposin d'un espai públic com a lloc de trobada en el seu accés i comptin amb un entorn pacificat al trànsit, segur i ple de vida. Per fer-ho **l'Ajuntament vol comptar especialment amb la implicació de les comunitats educatives i veïnals en la configuració i ús dels nous espais, comptant especialment els infants.**

1.2 La participació de la comunitat educativa en la millora dels entorns escolars

- **La participació de la comunitat educativa en la diagnosi dels entorns escolars és essencial, en tant que és un espai viscut i habitat pels diferents agents de la comunitat**

Els centres educatius formen part dels paisatge urbà de la nostra ciutat, edificis i patis escolars de diferents estils arquitectònics, mides i formes es distribueixen pels diferents barris. L'entorn escolar, i concretament les portes d'accés, són l'avantsala del centre educatiu. El lliar entre el dins i el fora de l'escola que esdevé un espai d'estada i trobada regular de la comunitat educativa, especialment dels infants i de les seves famílies. Les relacions que s'hi donen forgen vincles que contribueixen al sentiment de pertinença i de comunitat amb l'escola i amb el barri i el disseny de l'espai i el seu nivell de confortabilitat ho ha de permetre i fomentar. És per això que, en tant que espai viscut i habitat per la comunitat educativa així com pels veïns i veïnes, és imprescindible la seva participació en la diagnosi d'aquells aspectes que cal millorar i d'aquells que cal preservar.

Per això en el programa municipal **"Protegim les escoles"**, es convida al professorat, famílies, infants, professionals del monitoratge, personal de suport, etc. a participar activament com un agent més en el procés de disseny i transformació dels entorns escolars, fent que aquest sigui un procés de cocreació entre tots els agents de la comunitat educativa, els equips tècnics municipals i els veïns i veïnes.

- **Les aportacions que emergeixen de la comunitat educativa són un ingredient imprescindible del projecte de transformació urbana, però no l'únic**

El procés de cocreació es concreta en l'exercici col·lectiu i participat durant el qual múltiples agents comparteixen i contrasten les seves diferents necessitats i també les possibilitats que imaginin per tal que, en un segon moment, l'equip tècnic responsable del projecte urbà pugui elaborar la proposta de millora i transformació de l'espai tenint en compte aquestes aportacions.

Cal no perdre de vista que, generalment, les propostes que emergeixen del procés de cocreació no es poden incorporar o aplicar literalment al disseny urbanístic sinó que cal valorar tècnicament la seva viabilitat i posar-les en contrast amb altres requeriments urbanístics. La ciutat és un sistema multidimensional i interconnectat, en el qual cal considerar moltes

variables quan s'hi intervé: la mobilitat dels equips d'emergències, les necessitats del transport públic, l'ajust a les normatives de seguretat o als requeriments d'accessibilitat per a les persones amb discapacitat, entre d'altres. Aquestes altres necessitats delimiten i condicionen les possibilitats d'acció i, en alguns casos, poden no ser compatibles amb les propostes sorgides del procés de cocreació, o pot fer que calgui matisar-les o reformular-les. La realitat dels veïns i veïnes que hi viuen també és un element que cal tenir especialment en compte en el projecte final.

D'altra banda, el projecte "Protegim les escoles", és un projecte de transformació urbana de gran abast, amb incidència a tota la ciutat. Per això cal que determinades solucions tècniques que s'apliquin (com ara bancs, tanques, jardineres, entre d'altres) surtin d'un catàleg estandarditzat. L'estandardització és un factor que pot limitar les possibilitats de creació pel que fa al disseny, però compatible amb el fet que les escoles puguin destriar quins elements són més importants instal·lar i en quina ubicació, aterrant-ho a la realitat concreta del seu entorn escolar.

Quan es parla de cocrear amb la comunitat educativa, per tant, no es tracta de cedir el disseny a la comunitat educativa, sinó de garantir que el disseny resultant hagi tingut en compte -valorant i incorporant fins on sigui possible- les aportacions sorgides dels espais de cocreació.

1.3 Promoure la participació dels infants en el disseny de la ciutat: dret, necessitat i benefici

Massa sovint els infants són oblidats com a agents actius i amb capacitat d'implicar-se en la transformació de la ciutat, també en els processos de cocreació, per això cal fer un èmfasi especial en **la necessitat de donar veu als infants**.

En els darrers anys la participació ciutadana ha esdevingut una pràctica cada vegada més habitual a l'hora de definir projectes, plans d'actuació o elaborar diagnòstics, entre d'altres, per a la transformació urbanística dels pobles i ciutats. La participació dels infants en aquests processos i la seva implicació activa en tant que ciutadans i ciutadanes de ple dret no ha estat una pràctica suficientment estesa, tot i que cal reconèixer que cada vegada més col·lectius i institucions s'impliquen per fer-ho possible.

Identifiquem, almenys, tres arguments que haurien de motivar continuar impulsant la participació dels infants:

➤ **La participació dels infants és un dret reconegut**

En primer lloc, cal tenir en compte que estem subjectes a un ampli marc legal i normatiu que ens obliga a garantir aquests espais de participació infantil:

1) Amb el principi general de la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides (art.12/1989) que reconeix el dret dels infants a ser escoltats i que les seves opinions siguin degudament tingudes en compte en la presa de decisions de les qüestions que els afecten.

2) Amb la Llei catalana dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA 14/2010) que també ho contempla en els seus articles 7, 11, 34 i 53.

3) I també en el marc de la ciutat amb la Carta de

Ciutadania de Barcelona, que estableix que totes les persones menors d'edat "tenen el dret a participar en l'elaboració del projecte de ciutat; i que l'Ajuntament promourà experiències i espais de participació ciutadana adreçats als infants i als adolescents"(art.22.e/2010).

➤ **La participació dels infants és una necessitat de l'Administració Pública**

En segon lloc, hem de tenir en compte que escoltar la veu dels infants és una necessitat en la mesura que ens permet rebre de primera mà una informació contextualitzada i molt valuosa sobre aquells espais que els infants tenen a prop, de què en fan ús i que formen part de la seva vida quotidiana. És en aquest sentit que cal comprendre que els infants disposen d'un coneixement i expertesa que les persones adultes no tenim, parteixen d'una mirada pròpia que resulta imprescindible per al disseny de les actuacions que se'ls adrecen (programes, serveis d'educació, salut, cultura...) o dels espais de què en seran còsuaris (a casa, a l'escola o al barri) i que formaran part de la seva quotidianitat (àrees de joc, espais lúdics, o l'espai públic en general).

I és que del que es tracta no és de canviar l'administració per incloure els infants, sinó d'incloure els infants per transformar l'administració (Boqué, Maria Carme 2019).

➤ **La participació dels infants afavoreix el seu benestar**

Finalment, obrir espais a la participació dels infants fomenta que se sentin escoltats i tinguts en compte i contribueix a ampliar el seu sentiment de pertinença al barri, afavorint la coresponsabilitat en el bon ús dels espais. La participació en les qüestions que els afecten els convida a ser membres actius i protagonistes de la vida comunitària, en un espai urbà més adequat a les seves necessitats de la vida quotidiana com són el joc i la trobada. Des de l'àmbit de la recerca sobre benestar subjectiu de la infància, ha estat possible demostrar que

quan els infants se senten escoltats es mostren més satisfets amb la seva vida en global (IIAB, 2019), amb la qual cosa és possible afirmar que la participació dels infants és una actuació que contribueix al seu benestar.

Així doncs, és tant pel dret reconegut, com per la necessitat de l'administració pública, com pel benefici que té en el seu benestar que ens cal implicar els nens i nenes, i els nois i noies en la realització de demandes i formulació de propostes a l'entorn d'aquells temes que els afecten i que tenen a veure amb els seus espais de quotidianitat. Només així serà possible aconseguir un canvi de paradigma en què les nenes, nens i adolescents siguin tinguts en compte en la presa de decisions de forma transversal i sistemàtica (IIAB, 2016).

Requisits i estratègies per a la participació dels infants

La participació dels infants no es produeix de forma automàtica, només perquè els adults decidim consultar-los, sinó que sol topar amb alguns esculls importants que hem de tenir presents (infants sense ganes de participar, infants que boicotegen l'activitat per manca d'interès en l'activitat proposada, o infants que diuen el que els adults volen sentir, per ser amables o perquè han estimat que la proposta que fem no reuneix els requisits per compartir el que realment pensen (IIAB, 2018). Què cal, doncs, per *trobar-se* realment amb els infants? Cal assegurar que la proposta reuneix, almenys, cinc condicions principals:

➤ 5 condicions per aconseguir una participació genuïna i sincera dels infants i adolescents

1. Un objectiu clar, acotat i assolible.
2. La participació ha de ser voluntària.
3. Persones adultes decidides a escoltar el que els infants els volen dir i disposades a assumir-ne les conseqüències, fins i tot si el que diuen no els agrada.
4. Espais de participació segurs, de respecte mutu i confiança.
5. Eines de participació útils (dinàmiques i metodologies adaptades als infants).

➤ Estratègies per a la participació dels infants

Alhora que cal assegurar unes determinades condicions per a la participació dels infants, no hi ha un únic format per obrir aquests espais i es poden promoure mitjançant tres estratègies o formats principals (IIAB, 2016):

- 1) Participació en canals estables: a través d'òrgans, espais i canals estables impulsats pels poders públics a fi d'escoltar la veu dels infants i adolescents.
- 2) Participació en moments puntuals: a través de processos participatius o de cocreació tant en la fase de diagnosi com en la de presa de decisions sobre qüestions que els puguin afectar.
- 3) Participació espontània: amb pràctiques de corresponsabilitat, autogestió i apropiació de l'espai per part dels mateixos infants.

Cocrear amb els infants

La cocreació amb els infants se situa en la segona de les estratègies de participació infantil que hem assenyalat: és un procés de consulta dels infants en un moment puntual, que pot coincidir amb la fase de diagnosi, implementació o presa de decisions d'un determinat projecte o actuació. La cocreació implica establir un diàleg entre els diferents agents implicats i requereix un treball col·laboratiu en el qual tothom ha de poder defensar la seva visió i demandes (i, alhora, acceptar les dels altres) per construir un projecte el màxim de compartit possible.

Com ja hem assenyalat, la necessitat de cocrear la ciutat amb els infants se sustenta en el fet que nens i nenes habiten, usen i interactuen a l'espai públic, i conèixer la seva vivència i perspectiva únicament és possible si se'ls dona l'oportunitat que ens l'expliquin de primera mà.

La implicació dels infants es pot promoure en una o més fases del projecte urbà: en la diagnosi, en el disseny, en la construcció, en el manteniment, en la gestió o en l'avaluació. Quan proposem als infants participar en un procés de cocreació, els posem en un diàleg compartit amb els altres agents i en un nivell "horitzontal": les seves aportacions valen igual que les dels altres agents convidats.

Cal aclarir que quan es promou la cocreació amb els infants no es tracta que els infants facin una llista de demandes o propostes que els serà satisfeta, sinó que se'ls proposa un espai i metodologia perquè identifiquin de forma conjunta amb la resta de ciutadans i ciutadanes, responsables municipals, persones expertes, etc. els elements clau, en termes de necessitats, propostes o accions per dur endavant el projecte.

El retorn o presentació del disseny final del projecte no només és una necessitat des de l'ètica dels processos participatius, sinó que és una peça clau de la cocreació en si mateixa perquè permet comprendre les possibilitats i impossibilitats de la incorporació de les propostes sorgides durant el procés. Només des del retorn dels resultats del procés de cocreació, els infants constataran la utilitat de les seves aportacions, les limitacions en la seva implementació, i la necessitat d'implicar-se en el projecte de transformació final del seu entorn escolar, del qual se'n sentiran part. Així, l'exercici de cocreació s'acaba conformant en un exercici de ciutadania activa.

1.4 La proposta de cocreació amb infants a “Protegim les escoles”

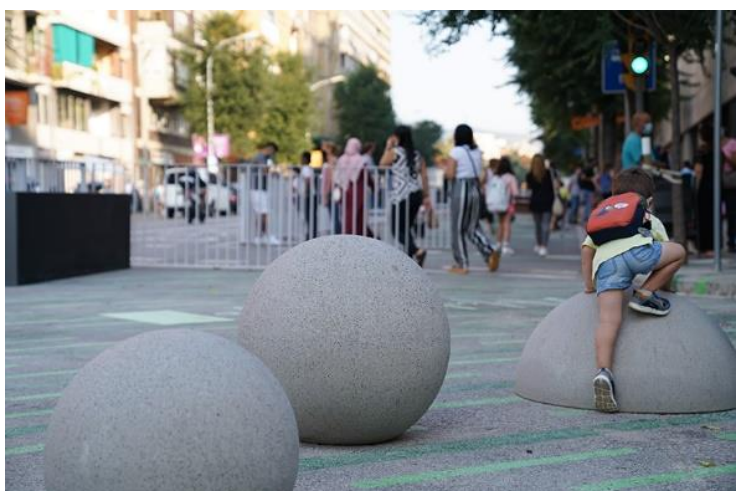
En el cas del projecte “Protegim les escoles” es convida els infants, així com el professorat i les famílies, a participar **en la fase diagnòstica i d'anàlisi de les seves necessitats respecte a l'espai d'entrada i sortida de l'escola.**

Les seves demandes i propostes es posaran en contrast amb les possibilitats i requeriments tècnics que calgui observar des del punt de vista de l'urbanisme i es garanteix una devolució del projecte urbanístic de transformació de l'entorn escolar a tota la comunitat educativa (inclosos els infants) que els permetrà conèixer les possibilitats i limitacions de les aportacions fetes durant el procés de cocreació.

La guia que teniu a les mans explica, pas a pas, com s'ha desenvolupat el procés de cocreació amb el conjunt de la comunitat educativa a “Protegim les escoles”, però focalitzant especialment en la cocreació amb els infants en les experiències pilot desenvolupades durant el curs 2020-2021 a 10 centres educatius de la ciutat de Barcelona.

El pilotatge dut a terme ha servit per poder definir una proposta d'activitats més estandarditzada, que permet **ampliar la participació a tots els membres de la comunitat educativa, especialment als infants.** Aquest pilotatge ha permès, també, identificar els moments clau en els quals és necessària la participació de professorat, famílies i infants; i aquells aspectes sobre les quals les seves propostes poden tenir incidència. Finalment, amb el pilotatge s'ha fet evident la importància de fer un bon retorn de resultats a tots els agents participants en la cocreació i, sobretot, als infants que s'hi han implicat.

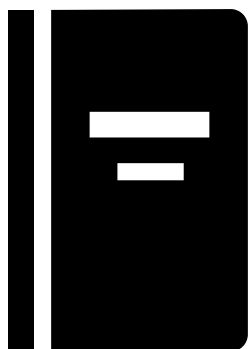
Aquesta Experiència ha estat promoguda pel Departament de Barris Educadors en coordinació amb la Direcció d'Estratègia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona i ha comptat amb l'acompanyament i assessorament de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona.

1.5 Què trobareu en aquesta guia?

La guia que teniu entre mans té com a objectiu sistematitzar tot el procediment i els aspectes rellevants del procés de cocreació per a la millora de l'entorn de l'escola en el marc del projecte "Protegim les escoles". També posa a disposició dels centres educatius un recull de dinàmiques i propostes d'activitats per tal que els centres educatius duguin a terme de forma autònoma un procés participatiu amb el màxim de persones del centre.

Hi trobareu:

Identificació de tots els agents vinculats al projecte i el rol de cadascun d'ells.

Definició del procés de cocreació: les diferents accions que el componen i en quin ordre es desenvolupen.

Materials per al procés participatiu en els centres educatius, és dir, el treball intern que s'ha de realitzar als centres.

Tret d'algunes parts del procediment, que us anirem indicant, i que és necessari dur-les a terme tal i com s'expliquen, algunes de les activitats per al procés participatiu són suggeriments i idees que es poden suplir, adaptar i/o complementar amb les activitats que cada centre cregui convenient. Recomanem, però, que es facin el màxim d'activitats possibles que convidin a la participació del professorat, les famílies i especialment els infants.

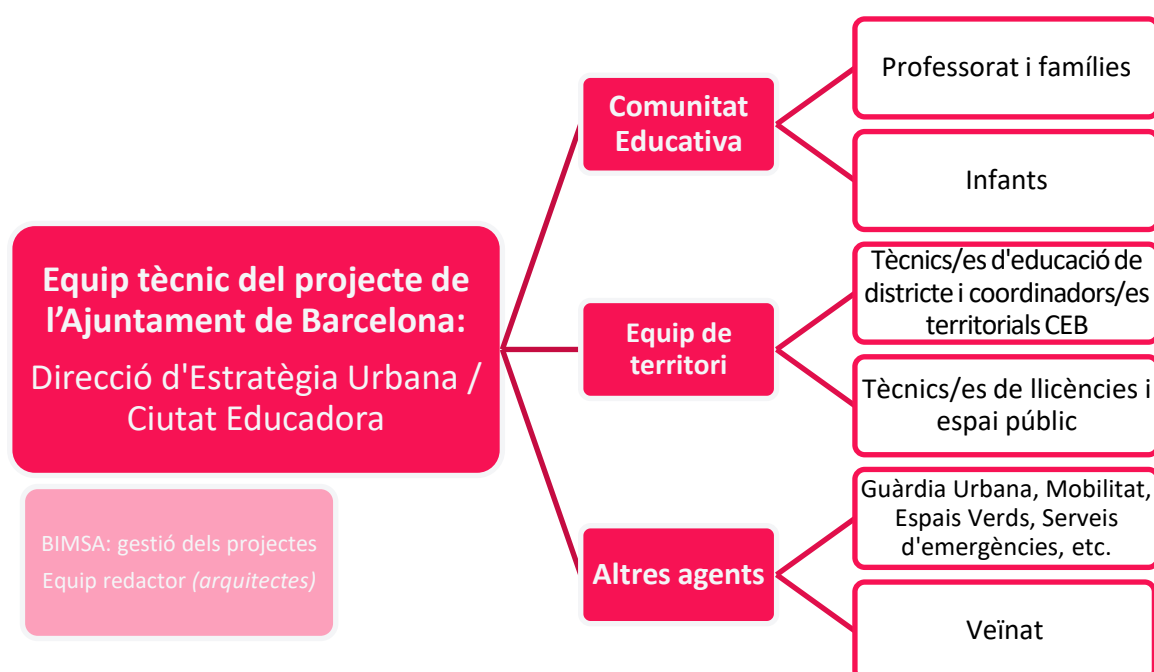
2. El procés de cocreació d'entorns escolars, pas a pas

2.1 Agents que participen en la cocreació del “Protegim les escoles”

Els processos de cocreació que es proposen des del projecte “Protegim les escoles” tenen per objectiu que **totes les veus de la comunitat que s’articula al voltant de l’escola puguin expressar les seves necessitats i que aquestes siguin tingudes en compte**. Per això, els agents implicats en aquests processos de cocreació per a la transformació dels entorns escolars són molt amplis i diversos.

Esquema dels agents que participen:

A continuació es descriuen el rol i les funcions principals de cadascun dels agents:

Equip tècnic del projecte de l'Ajuntament de Barcelona:

- **Equip tècnic de la Direcció d'Estratègia Urbana:** s'encarrega de la coordinació del programa i la supervisió dels projectes urbans.
- **Equip tècnic de BIMSA:** s'encarrega de la gestió dels projectes, des de la contractació dels equips redactors fins a la licitació i seguiment de l'execució de l'obra.
- **Equip tècnic del Departament de Barris Educadors:** acompanya les escoles en el seu procés participatiu; coordinació, atenció telefònica i via correu electrònic. Estableixen la connexió entre les escoles, els districtes i l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat.
- **Equip tècnic de la Direcció de comunicació i participació de l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat:** acompanya el procés participatiu de la ciutadania.

Equip de Territori:

- **Equip tècnic de districte** (de llicències i espai públic i d'educació): vetlla per la visió global de la intervenció en el marc del districte.
- **Equip tècnic del Consorci d'Educació de Barcelona**: està informat del procés.

Comunitat educativa:

- **Infants**: com a ciutadans i ciutadanes implicats aporten la seva perspectiva i anàlisi de l'espai perquè es puguin fer les propostes de millora: són informants clau. Poden participar infants a partir de 6 anys adaptant una mica les propostes i els llenguatges. Cal tenir en compte que l'alumnat de 6è no veurà feta la transformació en cas que l'escola sigui només de primària, ja que quan s'inauguri l'obra ja no seran a l'escola, però també poden participar-hi.

Les seves propostes són recollides pel professorat i la direcció del centre les aportarà a les reunions de treball.

Nota: És molt important que se'ls faci el retorn de com quedarà finalment la proposta de transformació per tal que coneguin els resultats i l'impacte del procés de participació que els hem demanat.

- **Professorat**: està representat per la direcció del centre. Però és interessant que tots els membres puguin aportar la seva visió i propostes sobre l'entorn de l'escola.

Tot i parlar específicament de professorat es pot considerar aquest grup com el grup de professionals del centre i ampliar la participació a l'equip de secretaria i/o consergeria, cuina, monitoratge, etc.

Els i les mestres també seran els encarregats de dinamitzar el treball intern amb l'alumnat.

La direcció del centre assistirà a les reunions de treball amb l'equip tècnic de l'Ajuntament.

- **Famílies**: aquest grup estarà representat principalment a través de l'AFA que pot decidir ampliar al màxim de pares i mares la participació mitjançant els seus canals habituals.

En el cas que no hi hagi una AFA suficientment articulada la direcció del centre vetllarà per recollir la veu de les famílies i poder aportar-la a les reunions de treball.

Una persona representant de l'AFA assistirà, juntament amb la direcció, a les reunions de treball amb les persones tècniques de l'Ajuntament.

Professionals que donen suport al desenvolupament del procés participatiu dels centres:

- **Persones dinamitzadores:** quan sigui possible es dinamitzaran sessions específiques, de retorn a l'alumnat, de suport a l'AFA o de retorn a la comunitat educativa i del barri.

Equip tècnic: disseny

- **Equip d'arquitectes (equip redactor):** professionals externs a l'Ajuntament que seran els encarregats de fer el disseny del projecte en coordinació amb l'equip tècnic de projecte de l'Ajuntament.

Veïnat:

- La transformació de l'entorn escolar incideix en la trama urbana del barri, és per això que els veïns i veïnes han de participar-hi en algun moment del procés, a àmbit informatiu o participant activament en les propostes de millora, segons la realitat de cada territori.

Altres agents

- Hi ha altres agents que intervenen en l'elaboració de la proposta de transformació de l'entorn escolar des de diferents àmbits: la prevenció, la seguretat, parcs i jardins, mobilitat, identifiquen els condicionants necessaris que també caldrà tenir en compte.

2.2 Fases del procés de cocreació i les taques que ha de fer l'escola

El projecte “Protegim les escoles” planteja **la cocreació a través de diferents fases**, en les quals els diversos agents implicats juguen un rol concret aportant la seva perspectiva i la seva expertesa en el moment del disseny del projecte urbà:

Fase 1: La detecció de necessitats té com a objectiu la detecció de les necessitats de la comunitat educativa, perquè l'equip d'arquitectes pugui fer la redacció de l'avantprojecte de millora de l'entorn del centre.

Fase 2: L'elaboració de l'avantprojecte serveix per fer el retorn d'aquest document a la comunitat educativa, i recollir el seu “feedback” per tal de poder redactar després el projecte executiu.

Fase 3: L'elaboració del projecte executiu, que és el disseny definitiu, serveix per poder abordar petits retocs definitius en el projecte final i per poder explicar a tota la comunitat educativa el resultat final i, per tant, l'impacte del seu procés de participació.

Un cop definit el projecte s'executarà l'obra, habitualment durant els mesos d'estiu en què l'escola està tancada.

El procés de cocreació té de dos tipus d'accions: **treball intern als centres amb processos participatius i reunions conjuntes amb l'Ajuntament**.

Treball intern dels centres educatius amb processos participatius per assegurar que tota la comunitat educativa hi és representada

L'objectiu del procés participatiu dins dels centres educatius és el de recollir el màxim d'opinions, valoracions i propostes, per tal de traslladar-les de forma compilada en format de fitxes resum a l'equip d'arquitectes que ha d'elaborar el projecte de transformació.

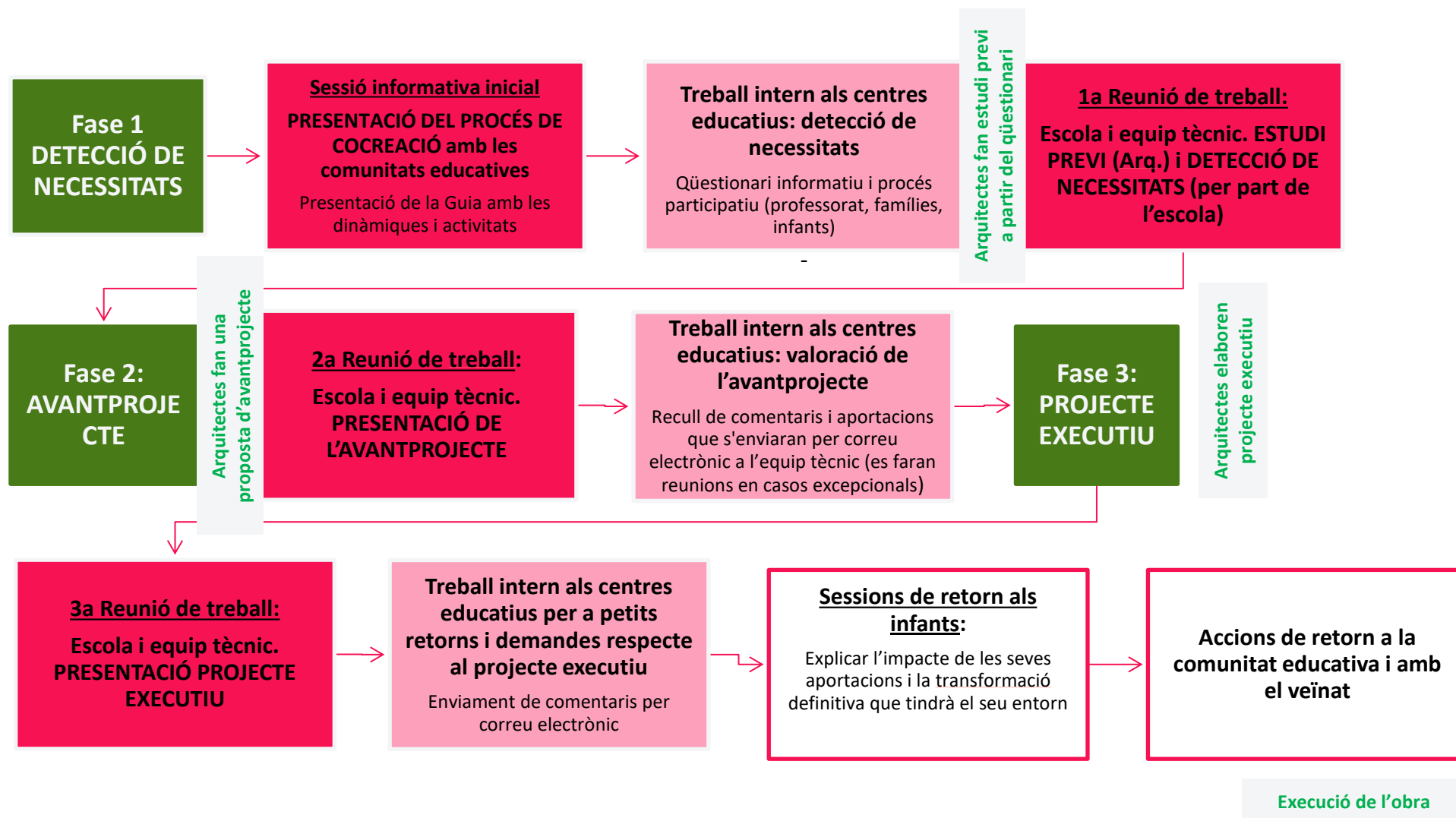

Els espais de treball compartit: les reunions amb l'Ajuntament

Són les sessions i reunions de treball en què l'escola es reuneix amb l'equip tècnic del projecte.

En aquestes reunions hi participen, des de l'Ajuntament, personal tècnic de la Direcció d'Estratègia Urbana, de BIMSA, del departament de Barris Educadors i del districte i l'equip d'arquitectes (quan s'escaigui). I, per part de l'escola, la direcció del centre i una persona representant de l'AFA (en cas que no hi hagi AFA es valorarà com procedir). També hi està convidat el personal tècnic del Consorci d'Educació de Barcelona.

El treball intern i les reunions amb l'Ajuntament es combinen per anar avançant en el procés de cocreació seguint aquesta seqüència:

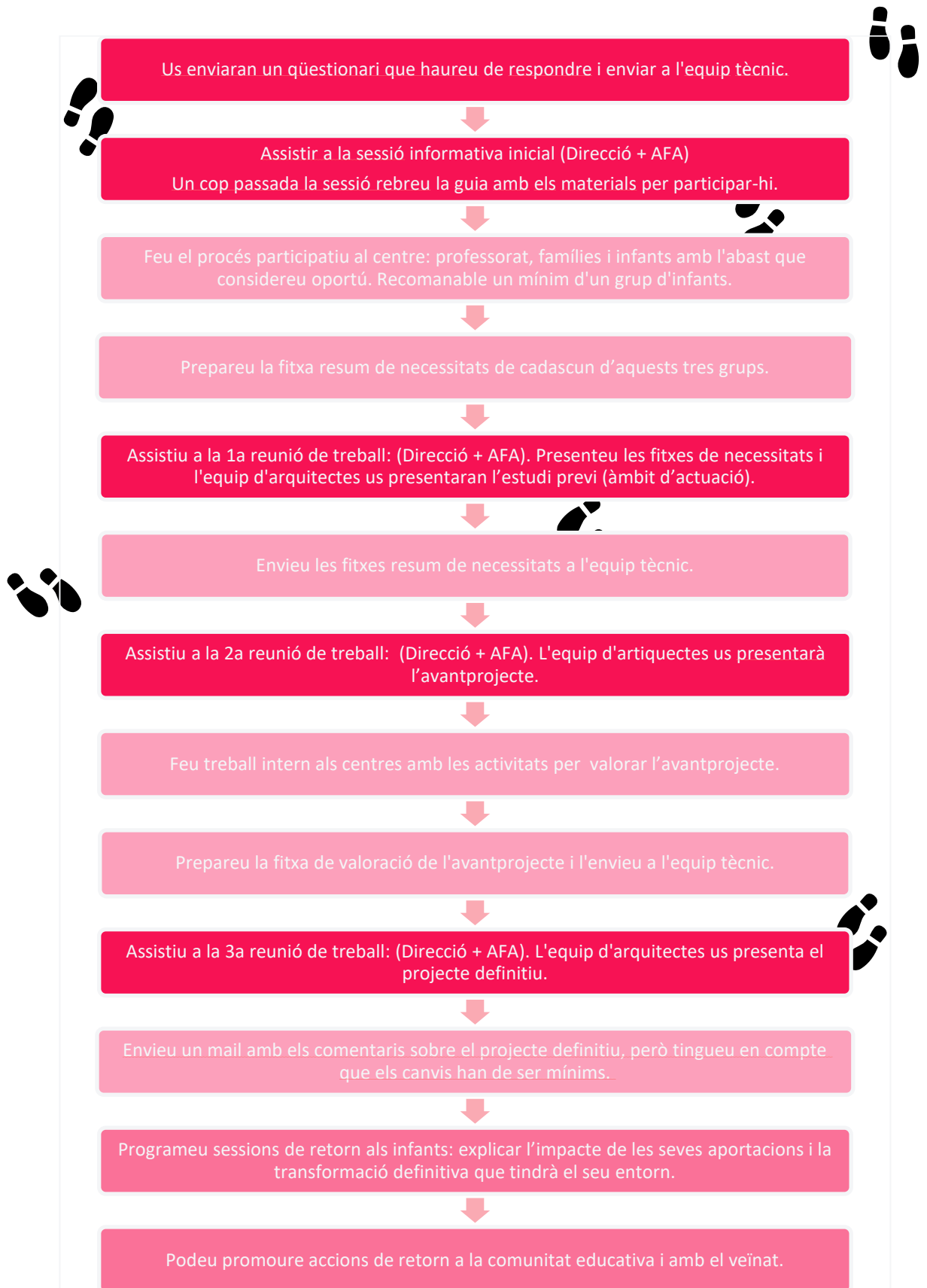

A continuació detallem els moments de cada fase:

	Tipus de reunió/activitat	Descripció	Preparació/Resultat
Fase 0	Qüestionari informatiu inicial	<u>Activitat imprescindible per a la definició inicial del marc d'actuació.</u> Recull d'informació sobre la situació actual dels accessos i l'entorn de les escoles.	Quan les escoles el reben s'ha de respondre en les properes dues setmanes i enviar a l'equip tècnic.
	Sessió Informativa inicial	Es presentarà tot el procés de cocreació, el calendari de treball i la guia de cocreació.	Rebreu la guia i els materials per a participar en el procés de cocreació. Hi participen: equip tècnic de l'Ajuntament/la direcció del centre i una persona representant de l'AFA/CEB.
Fase 1	Activitats participatives per a la detecció de necessitats	Activitats suggerides per poder fer un procés de consulta al màxim de persones del centre (infants, professorat i famílies).	El resultat de les sessions i dinàmiques de participació que l'escola organitzi serveixen per omplir la <i>fitxa resum de detecció de necessitats</i> .
	Fitxa resum de detecció de necessitats de cada agent:	<u>Document imprescindible per a la definició de l'avantprojecte</u> Document en format fitxa que recull les demandes de cadascun dels agents de la comunitat educativa.	Cal emplenar 3 fitxes resum de detecció de necessitats: <ul style="list-style-type: none"> • Infants • Professorat • Famílies Aquest document s'ha de portar a la 1a reunió de treball i s'ha d'enviar a l'equip tècnic.
	1a Reunió de treball: estudi previ i detecció de necessitats	En aquesta reunió l'equip d'arquitectes presentarà l'estudi previ (àmbit en què s'actuarà). Es demanarà a la direcció del centre que exposi la seva detecció de necessitats i que presenti el que han dit els infants. La persona representant de l'AFA presentarà les demandes de les famílies.	Per aquesta reunió caldrà portar la <i>Fitxa Resum de detecció de necessitats</i> . Hi participen: equip tècnic de l'Ajuntament/la direcció del centre i una persona representant de l'AFA/CEB.

Fase 2	2a Reunió de treball: presentació de l'avantprojecte	<p>L'equip d'arquitectes presentarà l'avantprojecte a l'escola.</p> <p>NOTA: Es presentarà l'avantprojecte als veïns i veïnes perquè puguin conèixer l'abast de l'actuació. En cas que hi hagi comentaris, aportacions o discrepàncies caldrà buscar la manera de poder arribar a un consens.</p>	<p>Un cop presentat, l'equip tècnic enviarà l'avantprojecte a l'escola perquè el pugui valorar.</p> <p>Hi participen: equip tècnic de l'Ajuntament/la direcció del centre i una persona representant de l'AFA/CEB</p>
	Activitats i dinàmiques per a la valoració de l'avantprojecte	Activitats suggerides per poder identificar les principals mancances de l'avantprojecte respecte a les necessitats detectades.	El resultat de les activitats i dinàmiques per valorar l'avantprojecte i identificar les mancances que facin els infants, les famílies i el professorat serveixen per omplir la <i>fitxa de valoració de l'avantprojecte</i> .
	Fitxa de valoració de l'avantprojecte	<p><u>Document imprescindible per a la valoració de l'avantprojecte i avançar cap a una proposta consensuada.</u></p> <p>Document en format fitxa que identifica les principals mancances que es detecten a l'avantprojecte.</p>	<p>Es pot emplenar una fitxa per a cadascun dels agents o només dues, una per al professorat i famílies i una altra per als infants, com l'escola cregui més convenient.</p> <p>Cal destacar, però, la importància que el contingut de la fitxa reculli les valoracions dels 3 agents (infants, professorat i famílies).</p>
Fase 3	3a Reunió de treball Presentació Projecte executiu	<p>L'equip d'arquitectes presentarà el projecte definitiu, que ha de recollir en la mesura del possible les aportacions de la fitxa de valoració de l'avantprojecte.</p> <p>Respecte a aquest projecte només es podran suggerir canvis mínims.</p>	<p>Un cop presentat, l'equip tècnic enviarà el projecte definitiu a l'escola. Si hi ha algun aspecte a comentar, l'escola pot enviar un correu electrònic a l'equip tècnic.</p> <p>Hi participen: equip tècnic de l'Ajuntament/la direcció del centre i una persona representant de l'AFA/CEB.</p>
	Valorar el projecte executiu i retorn de resultats a la comunitat educativa:	<p>Respecte al projecte executiu només es poden fer canvis mínims.</p> <p>En aquesta fase hi ha les activitats suggerides per a fer el retorn i per divulgar la proposta de transformació definitiva a tota la comunitat i fer-ho extensible als veïns i veïnes.</p>	Un cop es tingui el projecte definitiu, el més important és preparar activitats de retorn per als infants, la comunitat educativa i, idealment, compartir-les amb el veïnat (amb el suport de l'Ajuntament).

A continuació detallem de forma esquemàtica els passos que ha de dur a terme l'escola durant la cocreació:

Materials per als centres educatius

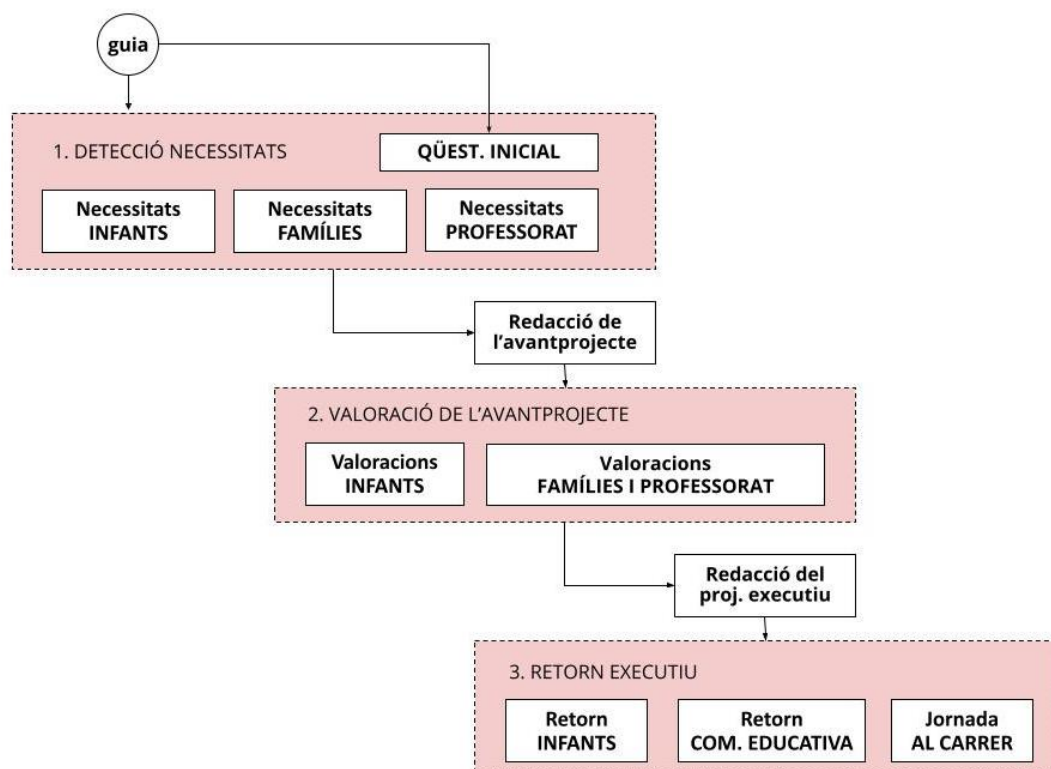

En aquest apartat de la guia trobareu:

- Les fitxes resum que cal omplir per a les reunions amb l'Ajuntament.
- Una proposta d'activitats i dinàmiques per tal que els centres puguin fer el treball intern i emplenar aquestes fitxes. Com ja hem comentat, aquestes activitats són suggeriments i propostes que l'escola pot adaptar o fer-ne d'altres.

El procés de treball intern als centres educatius comença amb l'enviament de la guia al centre, i està estructurat en les 3 fases:

1. **La detecció de necessitats** (fitxa + proposta d'activitats).
2. **La valoració de l'avantprojecte** (fitxa + proposta d'activitats).
3. **Retorn del projecte executiu** (proposta d'activitats).

Consideracions clau a tenir en compte en cas de fer adaptacions de les activitats

L'eina s'ha desenvolupat tenint en compte les 6 consideracions que es presenten a continuació. Aquestes representen les principals característiques, però també esdevenen els principis clau que caldria respectar i tenir sempre en compte encara que es facin adaptacions de la metodologia proposada.

“Cocreació” significa **crear col·lectivament**, on totes les parts aporten el seu coneixement i les seves capacitats. És per això que es vol involucrar tota la comunitat educativa en el desenvolupament dels projectes de millora dels entorns escolars.

Tots els agents implicats interactuen en coordinació: cal fer un treball coordinat i en xarxa dels diferents agents implicats i que tothom respecti la temporalitat necessària en cada moment. La participació requereix informació transparent i compartida, temps, relacions i compromís.

Els projectes de millora dels entorns escolars **aborden principalment tres aspectes des de la perspectiva dels usos -l'estada, el joc i el contacte amb el verd-** i per això totes les activitats proposades focalitzen l'atenció en aquests mateixos tres punts.

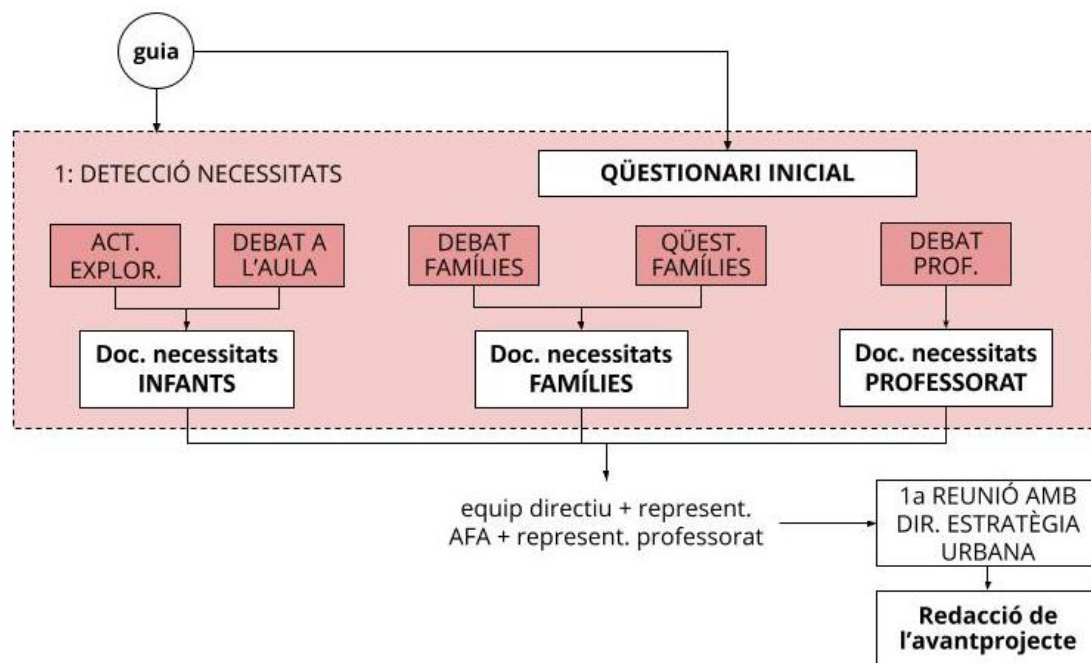
La guia proposa activitats per **recollir l'opinió del professorat, les famílies i l'alumnat**, de manera que el projecte final doni resposta a la visió i les diferents necessitats d'uns i altres. Es fa sempre referència al grup de professorat però l'escola pot valorar ampliar-lo a altres professionals que treballen al centre (consergeria, cuina, monitoratge, etc.).

Cal posar especial atenció en la participació dels infants com a informants imprescindibles. Fan aportacions ben pensades sobre els seus interessos a partir d'un procés de treball basat en la reflexió, l'observació i l'anàlisi. La informació que es proporciona als infants és clara, entenedora i accessible. Es treballa amb materials que ofereixen als nens i nenes elements d'inspiració, reflexió, observació i anàlisi, per tal de que facin propostes ben pensades i raonades.

1. Detecció de necessitats

Les activitats per a la detecció de necessitats es realitzen abans que s'iniciïn els treballs de redacció del projecte de remodelació de l'entorn del centre, i té com a objectiu recollir les necessitats expressades per la comunitat educativa. Està organitzada en aquesta proposta d'activitats i finalitza un cop complimentada la *fitxa resum de necessitats*.

1.1. El qüestionari informatiu inicial

Aquest qüestionari té com a objectiu recollir la màxima informació possible sobre la situació actual dels accessos i l'entorn dels centres escolars que es veuran beneficiats pel programa "Protegim les escoles". Té caràcter informatiu i no vinculant; la seva funció és la de facilitar la comprensió de com és i com funciona l'espai públic a l'entorn del centre a l'equip redactor que en desenvoluparà el projecte de millora.

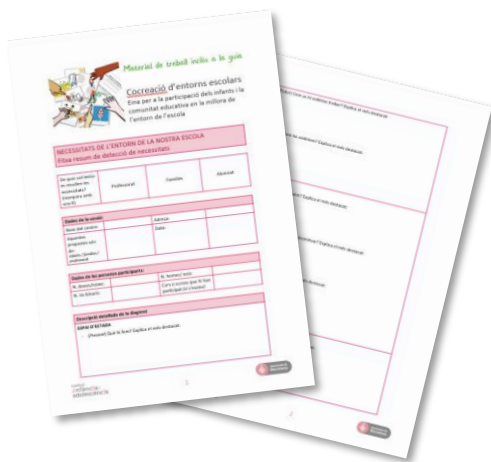
El qüestionari s'enviarà directament a les escoles participants per correu electrònic.

1.2. La fitxa resum de necessitats detectades

La culminació de la fase de detecció de necessitats és **la fitxa resum de necessitats detectades, que cal emplenar-la tres vegades:**

- Fitxa resum de necessitats detectades pels infants (una única fitxa resum, encara que les activitats per detectar necessitats es facin per grups).
- Fitxa resum de necessitats detectades pel professorat.
- Fitxa resum de necessitats detectades per les famílies.

Aquesta fitxa està pensada per recollir ordenadament i sintetitzar totes les necessitats detectades. L'objectiu és poder preparar el millor possible la 1a reunió de treball amb l'equip tècnic de l'Ajuntament, prèvia a l'inici de redacció de l'avantprojecte, i fer un traspàs d'informació el més clar i complet possible.

A través d'aquest enllaç podeu descarregar [la fitxa editable de detecció de necessitats](#).

Per tal que la detecció de necessitats s'elabori de la forma més participativa possible, a continuació es detallen un seguit d'activitats que cada escola pot adaptar al seu gust i a les seves circumstàncies.

1: Debat amb el professorat

2: Debat amb les famílies

3: Qüestionari a les famílies

4: Activitat d'exploració amb els infants

5: Debat a l'aula amb els infants

1.3. Activitats per al professorat de detecció de necessitats

1: Debat amb el professorat

Aquesta proposta d'activitat té per objectiu implicar tot el professorat del centre en el procés de cocreació. No és obligatori fer-la, però sí recomanable. D'altra banda, cada centre pot fer modificacions de la proposta per tal d'adaptar-la a la seva realitat, necessitats o idiosincràsies.

Sessió de debat per recollir les aportacions del professorat

La present activitat està pensada perquè més enllà del qüestionari inicial, de caràcter més tècnic i que pot respondre directament l'equip directiu, tot el claustre de professors i professores pugui expressar la seva opinió i les seves necessitats. Podeu incorporar en aquesta reflexió a la resta de professionals del centre (monitoratge, consergeria, administració, personal de cuina, etc.).

Durada:	1 h 30 min	Format:	Sessió de debat
Materials:	Els propis de l'aula + imatges d'exemple d'entorns ja transformats.	Destinataris:	Professorat
RECOMANADA		Dinamitza: La direcció del centre	

Objectius

- Reflexionar i debatre sobre l'entorn escolar.
- Recollir la percepció del professorat sobre l'entorn, les seves necessitats d'usos i espais i les seves propostes de millora.
- Elaborar un informe amb els resultats perquè l'equip d'arquitectes puguin incorporar-los.

Descripció

L'activitat consisteix en un debat per reflexionar sobre l'entorn escolar a partir de tres conceptes: espai d'estada, espai de joc i plantejament del verd.

Es planteja que el debat abordi cada un d'aquest temes de manera successiva, un rere l'altre, malgrat que, molt probablement, en cada un dels temes aniran sorgint idees que també serviran pels altres temes.

Es pretén recollir la màxima informació possible sobre la situació actual de l'entorn del centre escolar, de l'ús que se'n fa, de les mancances que es detecten i de les necessitats a què s'hauria de donar resposta.

Desenvolupament de la sessió (1 h 30)

INTRODUCCIÓ (15 min.)

Presentació de l'activitat i explicació dels tres temes a treballar: espai d'estada, espai de joc, plantejament del verd.

A mode d'exemple us recomanem compartir amb tot l'equip fotografies d'entorns escolars que ja han participat en el projecte "Protegim les escoles".

En aquest enllaç podeu descarregar [imatges d'exemple](#) d'entorns escolars ja transformats en el marc del "Protegim les escoles".

ESPAI D'ESTADA (20 min.)

A l'espai públic davant de l'entrada de l'escola sovint ens hi estem una estona, ja sigui parlant entre professors/es, amb alguna família o, potser més breument, amb l'alumnat. Com podríem millorar aquest espai d'estada?

- (*Present*) Què hi feu? (conversar, descansar...)
- (*Futur*) Com voldríeu trobar-vos-hi? (drets, asseguts, recolzats...)
- (*Futur*) Com ho voldríeu?
  - Tipologies: boles, cadires, bancs, grades...
  - Materials: formigó, fusta, metall...
  - Disposició: ubicar-ho en un plànol

ESPAI DE JOC (20 min.)

El joc és una activitat que els infants duen a terme constantment de manera natural i espontània, a més de ser un element d'aprenentatge i desenvolupament personal importantíssim. Alhora, la sortida de l'escola (potser més que l'arribada) sovint esdevé un moment de joc improvisat abans d'acomiar-se dels amics i marxar amb la família.

- (*Present*) A què juguen els infants? (córrer, saltar, pilota, enfilar-se, jocs més tranquils que no impliquen moviment... (*Futur*) Quins jocs penseu que valdria la pena incentivar?
- (*Futur*) Com ho faríeu? (deixant l'espai lliure, amb volums abstractes, amb motius geomètrics, amb jocs pintats...)

PLANTEJAMENT DEL VERD (20 min.)

La natura ajuda a combatre els efectes nocius de la contaminació urbana i, a més, el contacte amb ella té efectes beneficiosos en el nostre benestar psíquic i emocional. El projecte de millora de l'entorn escolar pot ser una bona oportunitat per introduir-hi o augmentar-ne el verd.

- Voldríeu incorporar més vegetació?
- On voldríeu que hi hagués vegetació? (al terra -escossells, jardineres-, als laterals -baranes amb enfiladisses-...)
- Quins tipus de vegetació us agradaria?
- Us imagineu incorporar la cura d'aquest verd com a part del projecte educatiu de centre?

ALTRES COMENTARIS I TANCAMENT (15 min.)

Recollida d'altres comentaris i observacions que pugui haver-hi.

- Suggestiments per millorar els espais d'accés a l'escola: en quins accessos?
- Quines altres millores us agradaria suggerir? (per ex: papereres, aparcament de bicicletes, ...).

1.4. Activitats de famílies per a la detecció de necessitats

2: Debat amb les famílies

Aquesta proposta d'activitat té per objectiu implicar totes les famílies del centre en el procés de cocreació. No és obligatori fer-la, però sí recomanable. D'altra banda, cada AFA pot fer modificacions de la proposta per tal d'adaptar-la a la seva realitat, necessitats o idiosincràsies.

Sessió de debat per recollir les aportacions de les famílies

La present activitat està pensada sobretot per a les AFAs que tinguin una estructura consolidada capaç d'organitzar el debat, moderar-lo i redactar-ne les conclusions. Si no, es proposa enviar a les famílies el qüestionari definit a l'activitat 3 perquè cada una d'elles el respongui i el retorni al centre.

Durada:	1 h 30 min	Format:	Sessió de debat
Materials:	Els propis de l'aula i imatges d'exemple d'entorns ja transformats.	Destinatari:	Famílies
RECOMANADA		Dinamitza: Representant de l'AFA	

Objectius

- Reflexionar i debatre sobre l'entorn escolar.
- Recollir la percepció de les famílies sobre l'entorn, les seves necessitats d'usos i espais i les seves propostes de millora.
- Elaborar un informe amb els resultats perquè els arquitectes puguin incorporar-los al projecte.

Descripció

L'activitat consisteix en un debat per reflexionar sobre l'entorn escolar a partir de tres conceptes: espai d'estada, espai de joc i plantejament del verd.

Es planteja que el debat abordi cada un d'aquest temes de manera successiva, un rere l'altre, malgrat que, molt probablement, en cada un dels temes aniran sorgint idees que també serviran pels altres temes.

Es pretén recollir la màxima informació possible sobre la situació actual de l'entorn del centre escolar, de l'ús que se'n fa, de les mancances que es detecten i de les necessitats a què s'hauria de donar resposta.

Desenvolupament de la sessió (1 h 30)

INTRODUCCIÓ (15 min.)

Presentació de l'activitat i explicació dels tres temes a treballar: espai d'estada, espai de joc i plantejament del verd.

A mode d'exemple us recomanem compartir amb les fotografies d'entorns escolars que ja han participat en el projecte "Protegim les escoles".

En aquest enllaç podeu descarregar [imatges d'exemple](#) d'entorns escolars ja transformats en el marc del "Protegim les escoles".

ESPAI D'ESTADA (20 min.)

A l'espai públic davant de l'entrada de l'escola sovint ens hi estem una estona, ja sigui conversant amb altres famílies, descansant un instant, llegint mentre esperem que surtin els infants, xerrant o jugant amb ells un cop han sortit, etc.

Com podríem millorar aquest espai d'estada?

- (*Present*) Què hi feu? (conversar, descansar...)
- (*Futur*) Com voldríeu trobar-vos-hi? (drets, asseguts, recolzats...)
- (*Futur*) Com ho voldríeu?
  - Tipologies: boles, cadires, bancs, grades...
  - Materials: formigó, fusta, metall...
  - Disposició: ubicar-ho en un plànol.

ESPAI DE JOC (20 min.)

El joc és una activitat que els infants duen a terme constantment de manera natural i espontània, a més de ser un element d'aprenentatge i desenvolupament personal importantíssim. Alhora, la sortida de l'escola (potser més que l'arribada) sovint esdevé un moment de joc improvisat abans d'acomiar-se dels amics i marxar amb la família.

- (*Present*) A què juguen els infants? (córrer, saltar, pilota, enfilar-se, jocs més tranquils que no impliquen moviment...)
- (*Futur*) Quins jocs penseu que valdria la pena incentivar?
- (*Futur*) Com ho faríeu? (deixant l'espai lliure, amb volums abstractes, amb motius geomètrics, amb jocs pintats...)

PLANTEJAMENT DEL VERD (20 min.)

La naturalesa ajuda a combatre els efectes nocius de la contaminació urbana i, a més, el contacte amb ella té efectes beneficiosos en el nostre benestar psíquic i emocional. El projecte de millora de l'entorn escolar pot ser una bona oportunitat per introduir-hi o augmentar-ne el verd.

- Voldríeu incorporar més vegetació?
- On voldríeu que hi hagués vegetació? (al terra -escossells, jardineres-, als laterals -baranes amb enfiladisses-...)
- Quins tipus de vegetació us agradaria?
- Us imagineu incorporar la cura d'aquest verd com a part del projecte de l'AFA?

ALTRES COMENTARIS I TANCAMENT (15 min.)

Recollida d'altres comentaris i observacions que pugui haver-hi.

- Sugeriments per millorar els espais d'accés a l'escola: en quins accessos?
- Quines altres millores us agradaria suggerir? (per ex: papereres, aparcament de bicicletes...).

3: Qüestionari a les famílies

Aquesta proposta d'activitat té per objectiu implicar totes les famílies del centre en el procés de cocreació. És recomanable dur-la a terme en cas que el centre no tingui una AFA activa que pugui dinamitzar la proposta d'activitats anterior (2). Si l'AFA ho vol també pot ser una activitat complementària al debat que es desenvolupa prèviament.

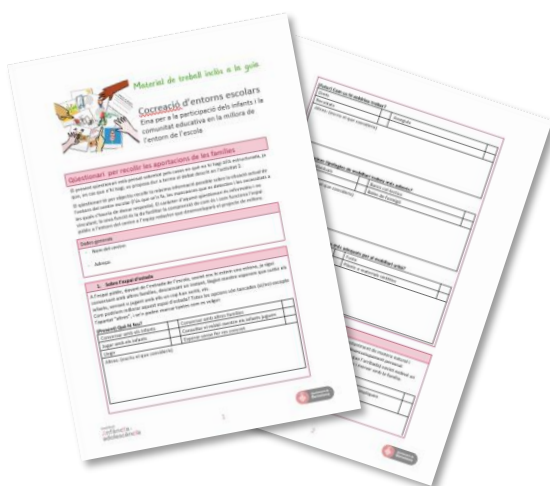
Qüestionari per recollir les aportacions de les famílies

El present qüestionari està pensat sobretot pels casos en què no hi hagi AFAs estructurades (si no, es proposa dur a terme el debat descrit en l'activitat 2).

El qüestionari té per objectiu recollir la màxima informació possible sobre la situació actual de l'entorn del centre escolar, de l'ús que se'n fa, de les mancances que es detecten i de les necessitats a les quals s'hauria de donar resposta. El caràcter d'aquest qüestionari és informatiu i no vinculant; la seva funció és la de facilitar la comprensió de com és i com funciona l'espai públic a l'entorn del vostre centre a l'equip redactor que en desenvoluparà el projecte de millora.

El qüestionari planteja preguntes relacionades amb els espais de trobada, els espais de joc i sobre el plantejament del verd i altres qüestions que vulguin destacar.

Es recomana passar el qüestionari a l'aplicació de *Google Forms* o similar per tal que es pugui fer un buidat de les respostes de les famílies de forma automàtica.

A través d'aquest enllaç podeu descarregar [el qüestionari de valoració de l'entorn per les famílies](#).

1.5. Activitats per a infants per a la detecció de necessitats

4: Activitat d'exploració amb els infants

La participació dels infants en el procés de cocreació és imprescindible per poder recollir correctament les seves veus, opinions i necessitats. Per tal que la participació dels nens i nenes sigui realment efectiva, cal que parteixi d'una informació i coneixement de la realitat. És a dir, no es tracta només de preguntar i prou, sinó d'assegurar que de forma prèvia a les respostes hi ha hagut un procés d'observació, informació i anàlisi ben detallat i informat.

Activitat d'exploració de l'entorn per a infants de 1r a 6è

Aquesta activitat està pensada perquè els infants surtin al carrer i explorin l'entorn de l'escola i molt especialment l'espai en què se situen els accessos d'entrada i sortida del centre. Es tracta que mirin els exteriors de l'escola amb uns altres ulls, pensant no només com un espai de trànsit, sinó com un espai important en el moment d'arribar i marxar de l'escola i com es connecta amb el barri.

Durada:	2 h min	Format:	Sortida al carrer
Materials:	Cordes, cordills o	Destinatari:	Infants

	cintes (o si no, post-its) verds i vermells, guixos de colors		
RECOMANADA/IMPORTANT		Dinamitza: Professorat	

Objectius

- Explorar i reconèixer l'entorn escolar.
- Recollir la percepció dels infants sobre l'entorn, les seves necessitats d'usos i espais i les seves propostes de millora.
- Elaborar un informe amb els resultats perquè els arquitectes puguin incorporar-los al projecte.

Descripció

L'activitat consisteix en una exploració i una anàlisi sensorials i físiques de l'espai públic davant (o al voltant) del centre escolar. Es pretén estudiar com és aquest espai (dimensions, materials, etc.), quins elements o objectes hi trobem (arbres, bancs, papereres, fanals, tanques, passos de vianants, etc.) i quines són les seves característiques sensorials (llum directa i ombra, sons i sorolls, olors, etc.). Amb aquests elements, s'incentivarà una reflexió global sobre l'espai per definir-ne els seus aspectes positius, els negatius i proposar possibilitats de millora.

Desenvolupament de la sessió (2 h)

Es plantegen tres dinàmiques diferents a l'exterior del centre -que es poden fer de forma consecutiva, una darrere l'altra, o de forma simultània en diferents subgrups d'alumnes- i una dinàmica a l'interior de l'aula.

DINÀMIQUES A L'EXTERIOR

Dinàmica 1:

- **Objectiu:** reconèixer sensorialment tot el que ens agrada de l'espai.
- **Acció:** els infants recorren l'entorn per detectar i marcar amb color verd (pot ser posant-hi una cinta o un post-it) tot allò que els agrada.

Dinàmica 2:

- **Objectiu:** reconèixer sensorialment tot el que no ens agrada de l'espai (barreres arquitectòniques, colors, sorolls, etc.).
- **Acció:** els infants recorren l'entorn per detectar i marcar amb color vermell (pot ser posant-hi una cinta o un post-it) tot allò que no els agrada.

Dinàmica 3:

- **Objectiu:** identificar 3 (futurs?) tipus d'espais:
  - Espais d'estada: on els agradaria poder estar còmodes i relaxats.
  - Espais i elements jugables: on voldrien poder jugar amb llibertat.
  - Espais verds o naturalitzats: on seria possible i adient incorporar-hi verd.
- **Acció:** els infants recorren l'entorn i decideixen quins àmbit serien idonis com a espais d'estada, espais de joc i espais on introduir el verd. Un cop ho tenen clar, representen al terra, amb els guixos, els diferents espais i els elements que hi hauria (bancs, grades, arbres, jardineres, jocs pintats a terra, etc.).

En acabar, a la mateixa vorera i abans d'entrar a l'aula:

- Si les dinàmiques s'han fet de manera consecutiva amb tot el grup alhora: es fa un repàs i posada en comú de tot el que s'ha treballat.
- Si les dinàmiques s'han fet de manera simultània, amb tres subgrups: cada subgrup explica a la resta de l'alumnat allò que ha treballat.

DINÀMICA A L'INTERIOR

Aquesta dinàmica es pot fer just després de les dinàmiques a l'exterior, es pot fer un altre dia o es pot no fer (i si es vol, substituir-la pel debat a l'aula proposat al punt 3.3.3).

Dinàmica 4:

- *Objectiu:* a partir de tot el que hem analitzat i reflexionat a l'exterior, concretar les idees en una proposta.
- *Acció:* cada infant farà un dibuix de com s'imagina l'espai.

Orientacions i recomanacions

- La "Fitxa resum de la detecció de necessitats" està pensada per recollir tot el que surti d'aquesta activitat d'exploració de l'entorn.
- L'objectiu general és recollir la percepció dels infants sobre l'entorn, les seves necessitats d'usos i espais i les seves propostes de millora perquè l'equip d'arquitectes pugui incorporar-ho al projecte.

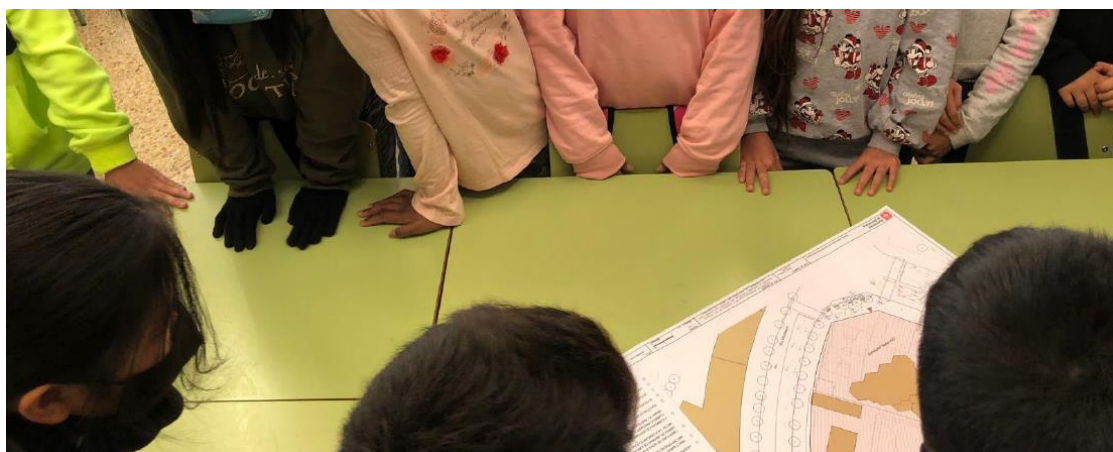
Per tant, sovint haurem de ser capaços d'interpretar certs desitjos dels infants (sovint expressats a partir d'elements molt concrets com, per exemple, una tirolina) per entendre de manera més genèrica què estan expressant (en el cas de la tirolina, podríem entendre que necessiten espais de joc actiu, on l'emoció i l'activitat física hi tinguin cabuda).

Serà important, doncs, saber recollir idees abstractes, interessos generals, percepcions i sensacions respecte els tres tipus d'espais -estada, joc i verd- més que no pas elaborar un llistat concret d'elements per situar-hi, com si fos una carta als Reis.

- D'altra banda, caldria tenir en compte la perspectiva de les persones amb diversitat funcional (física, intel·lectual, sensorial...). Cal entendre la diversitat com un valor afegit de la nostra societat i cal garantir l'exercici dels drets individuals en condicions d'igualtat, seguretat i confort.

5: Debat a l'aula amb els infants

Un cop explorat l'entorn, i per tal que es pugui aprofundir en les necessitats i propostes dels infants, es recomana dur a terme un debat, per grups, per tal que puguin aflorar matisos i que aquests es puguin recollir per tal de tenir-los en compte. No és una activitat obligatòria però sí molt recomanable.

Activitat de debat a l'aula per a infants de 1r a 6è

La present activitat està pensada com a complement a l'activitat anterior, l'activitat d'exploració de l'entorn.

Durada:	1 h min	Format:	Sessió de debat
Materials:	Plànol de l'entorn de l'escola: Portal d'Informació Urbanística ; Geoportal BCN , pissarra, imatges d'exemple d'entorns escolars ja transformats	Destinatari:	Infants
RECOMANADA/IMPORTANT		Dinamitza: Professorat	

Objectius

- Reflexionar i debatre sobre l'entorn escolar.
- Recollir la percepció dels infants sobre l'entorn, les seves necessitats d'usos i espais i les seves propostes de millora.
- Elaborar un informe amb els resultats perquè els arquitectes puguin incorporar-los al projecte.

Descripció

L'activitat consisteix en un debat per reflexionar sobre l'entorn escolar a partir de tres conceptes: espai d'estada, espai de joc i plantejament del verd.

Es planteja que el debat abordi cada un d'aquest temes de manera successiva, un rere l'altre, malgrat que, molt probablement, en cada un dels temes aniran sorgint idees que també serviran pels altres temes.

Es pretén recollir la màxima informació possible sobre la situació actual de l'entorn del centre escolar, de l'ús que se'n fa, de les mancances que es detecten i de les necessitats a les quals s'hauria de donar resposta.

Desenvolupament de la sessió (1 h)

INTRODUCCIÓ (15 min.)

Presentació de l'activitat i explicació dels tres temes a treballar: espai d'estada, espai de joc, plantejament del verd. Subdividim la pissarra en tres espais per anotar les opinions que sorgeixin sobre cada un d'ells.

A mode d'exemple us recomanem compartir amb les fotografies d'entorns escolars que ja han participat en el projecte "Protegim les escoles".

En aquest enllaç podeu descarregar [imatges d'exemple](#) d'entorns escolars ja transformats en el marc del "Protegim les escoles".

ESPAI D'ESTADA (15 min.)

A l'espai públic davant de l'entrada de l'escola sovint ens hi estem una estona, ja sigui parlant amb els amics i amigues, conversant amb els pares (o familiars) que ens acompanyen, descansant un instant, berenant, jugant amb els companys, etc. Com podríem millorar aquest espai d'estada?

Formulem les següent preguntes i anotem les respostes a la pissarra:

- (*Present*) Què hi fem? (conversar, descansar, jugar, llegir...)
- (*Futur*) Com voldríem trobar-nos-hi? (drets, asseguts, recolzats, estirats...)
- (*Futur*) Com ho voldríem?
  - Tipologies: boles, cadires, bancs, grades...
  - Materials: formigó, fusta, metall...
  - Disposició: ubicar-ho en un plànol

ESPAI DE JOC (20 min.)

El joc és una activitat que els infants duen a terme constantment de manera natural i espontània, a més de ser un element d'aprenentatge i desenvolupament personal

importantíssim. Alhora, la sortida de l'escola (potser més que l'arribada) sovint esdevé un moment de joc improvisat abans d'acomiar-se dels amics i marxar amb la família.

Formulem les següent preguntes i anotem les respostes a la pissarra:

- (*Present*) A què juguem? (córrer, saltar, pilota, xarranca, tres en ratlla...)
- (*Futur*) Quins jocs voldríem incentivar? (joc lliure, joc simbòlic, joc dirigit...)
- (*Futur*) Com ho faríem? (deixant l'espai lliure, amb volums abstractes, amb motius geomètrics, amb jocs pintats...)

PLANTEJAMENT DEL VERD (20 min.)

La naturalesa ajuda a combatre els efectes nocius de la contaminació urbana i, a més, el contacte amb ella té efectes beneficiosos en el nostre benestar psíquic i emocional. El projecte de millora de l'entorn escolar pot ser una bona oportunitat per introduir-hi o augmentar-ne el verd.

Formulem les següent preguntes i anotem les respostes a la pissarra:

- On voldríem el verd? (al terra -escossells, jardineres-, als laterals -baranes amb enfiladisses-, a sobre -pèrgola-...)
- Quins tipus de verd voldríem? (fulla perenne o caduca? tot verd o diverses coloracions? plantes olfactives?...)

ALTRES COMENTARIS I TANCAMENT (15 min.)

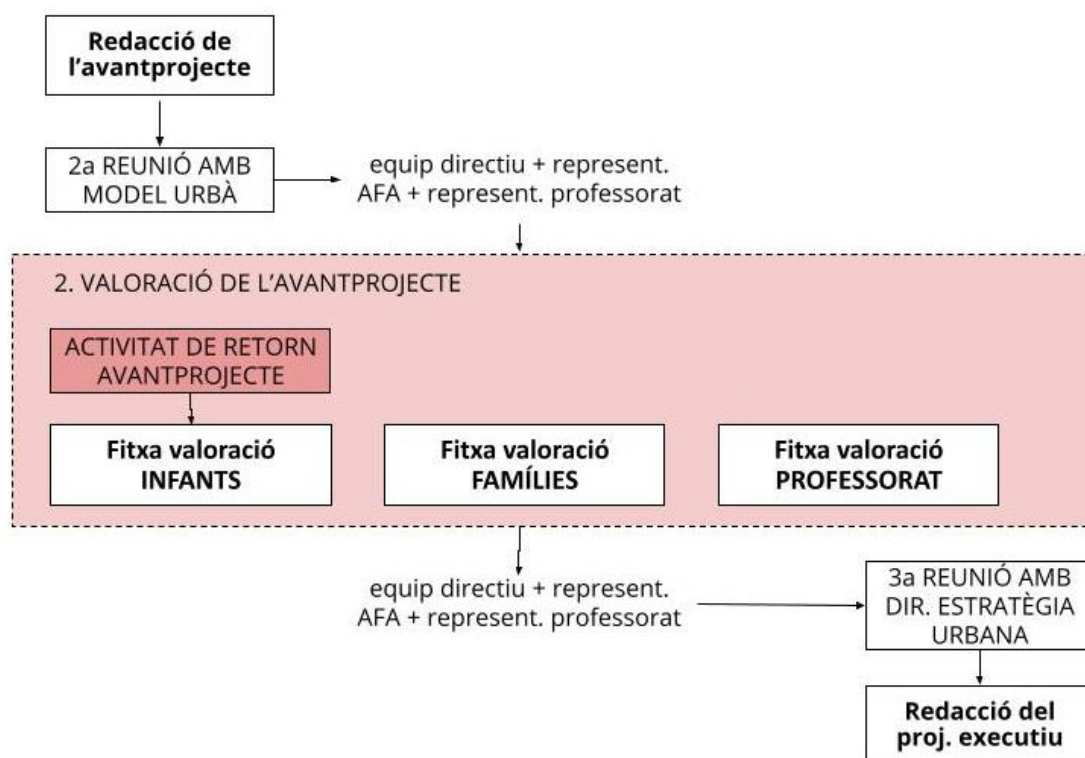
Recollida d'altres comentaris i observacions que pugui haver-hi.

- Suggestiments per millorar els espais d'accés a l'escola: en quins accessos?
- Quines millores? (per ex: papereres, aparcament de bicicletes, ...)

2. Valoració de l'avantprojecte

Aquest apartat recull la proposta d'activitats de *valoració de l'avantprojecte* que permet contrastar les idees del projecte d'actuació i recollir i sistematitzar la valoració per tal de poder introduir petits ajustos a l'hora d'abordar la redacció del projecte executiu. Es desenvolupen propostes per als infants i suggeriments perquè el professorat i les famílies facin el seu retorn.

Aquestes activitats es fan després de la 2a reunió de treball.

L'objectiu d'aquesta fase del procés de cocreació és detectar les mancances identificades per la comunitat educativa que pugui tenir l'avantprojecte, i que aquestes es puguin traslladar a l'equip tècnic abans que es faci la redacció del projecte executiu de transformació de l'entorn escolar. Aquestes mancances es concreten en una fitxa, que servirà per orientar millor la següent reunió amb l'equip tècnic.

2.2. Suggestiments pel retorn de l'avantprojecte per al professorat i les famílies

6: Suggestiments sobre com fer el retorn al professorat i a les famílies

Com que la realitat a cada centre educatiu i en funció de cada moment pot ser molt diversa, no proposem una activitat concreta per tal de fer el retorn de l'avantprojecte al professorat i famílies que han participat a la fase de detecció de necessitats, però sí que fem alguns suggestiments concrets que poden servir a l'hora de plantejar-ho.

Recomanacions per analitzar l'avantprojecte per part del professorat i les famílies

Podeu decidir que la valoració de l'avantprojecte el feu només les persones que assistiu a les reunions amb la informació que ja teniu o amplieu aquesta valoració a altres persones, seguint els consells que detallem a continuació:

- Busqueu en quin espai de treball és més adient, reunió de treball, claustre, reunió de l'AFA, altres...
- Un bon sistema per avaluar l'avantprojecte és revisar si s'ha donat resposta al que dèieu en la *Fitxa resum de necessitats* o no i recollir aquells aspectes clau que voleu seguir demanant. En principi l'equip tècnic us ha d'explicar perquè sí i perquè no de cada demanda.
- Els comentaris i aportacions s'han de recollir a la Fitxa resum de valoració de l'avantprojecte i enviar a l'equip tècnic. Poder decidir fer unes conclusions compartides entre professorat i famílies o fer-ne una per a cadascun dels col·lectius. Les aportacions que facin els infants recomanem que vagin en una Fitxa resum pròpia per poder visibilitzar la seva veu en les reunions de treball on ells no hi són.

2.3. Activitat per compartir l'avantprojecte amb els infants i escoltar quina valoració en fan

7. Activitat per compartir l'avantprojecte amb els infants i escoltar quina valoració en fan

L'activitat que presentem a continuació es pot desenvolupar per a la valoració de l'avantprojecte i detectar les principals mancances des de la perspectiva dels infants, però també pot servir per fer el retorn als infants del projecte executiu. I que puguin fer una petita valoració (detallem aquesta possibilitat amb més deteniment a l'apartat 3).

ATENCIÓ! En cas que no feu aquesta activitat de valoració de l'avantprojecte amb els infants, seria imprescindible que el professorat dels grups d'infants que han participat en la primera part analitzin l'avantprojecte des de la perspectiva dels infants, tenint en compte el que van dir en la fase de detecció de necessitats. També es pot fer aquest exercici de revisió directament amb el grup o grups d'infants que hi han participat. Mostrant l'avantprojecte i contrastant amb la *Fitxa resum de necessitats*.

Activitat per compartir l'avantprojecte amb els infants

L'activitat consisteix a presentar als infants l'avantprojecte desenvolupat pels arquitectes i, d'una banda, fer-los veure tot allò que el projecte ha incorporat de les seves aportacions i, d'altra banda, explicar-los per què alguns temes no s'han pogut recollir.

Ahora, l'activitat ha de servir per recollir les opinions i valoracions dels infants i poder traslladar allò més rellevant a equip tècnic municipal i equip redactor -especialment allò que encara pugui ser introduït al projecte.

Durada:	1 h 30 min	Format:	Sessió de debat
Materials:	Doc. síntesi de la diagnosi	Destinatari:	Infants

	presentat inicialment; plànol de l'avantprojecte (format digital per projectar i format A1 en paper), guixos, cinta mètrica		
RECOMANADA/IMPORTANT		Dinamitza: Professorat	

Objectius

- Donar a conèixer l'avantprojecte als infants.
- Aprendre sobre com es fa ciutat (per què algunes idees s'han pogut tenir en compte i d'altres han hagut de ser descartades?).
- Detectar aquelles necessitats que han estat menystingudes o oblidades però que val la pena insistir perquè siguin incorporades al projecte.

Desenvolupament de la sessió (1 h 30 min)

20 min. PRIMERA PART (A L'AULA)

- Tornar a situar el projecte "Protegim les escoles" i el seu objectiu.
- Recordar l'activitat inicial, les opinions sorgides i allò que es va traslladar a l'ajuntament i als arquitectes.
  - Podríem fer-ho mitjançant preguntes obertes de l'estil: *Què recordeu que vau proposar?* o amb preguntes més dirigides, que ja contenen la resposta (o part d'ella) com per exemple: *Recordeu que vau proposar incloure jocs?* / *Recordeu que vau proposar incloure plantes?*
  - Després també podem preguntar-los si recorden amb més precisió alguna cosa: tipus de jocs, de llocs per trobar-se, etc. o com ho volien distribuir.
- Mostrar el plànol de l'avantprojecte amb tres objectius:
  - que vegin tot el que s'hi ha inclòs, del que va sortir a l'activitat inicial.
  - que entenguin per què algunes demandes no han estat recollides.
  - que se l'imaginin o el visualitzin al lloc.

40 min. SEGONA PART (AL CARRER)

- Dibuixar amb guixos sobre la vorera tot allò que preveu el projecte (bancs, grades, jardineres, jocs, etc.).
Per representar-ho amb la màxima precisió ens servirem del plànol i la cinta mètrica.
  - Si l'abast de la intervenció és molt gran, podem dividir l'alumnat en 3 o 4 grups i que cada un d'ells (equipat amb un plànol, una cinta mètrica i diversos guixos) representi una part de la intervenció.
  - Si no disposem de prou temps o recursos humans (prou professorat per supervisar els diferents grups), podem recórrer tots junts l'espai i, plànol en mà, anar explicant allò que hi haurà a cada àmbit.

20 min. CONCLUSIONS I CLOENDA (A L'AULA)

- Preguntar-los si creuen que les seves demandes més importants s'han recollit.
- Anotar aquelles necessitats més rellevants per les quals val la pena insistir perquè

siguin incorporades al projecte.

- Recordar quins seran els propers passos i el calendari general del projecte.

Orientacions i recomanacions

Per realitzar aquesta activitat seria ideal que el professor/a hagués participat a la reunió de traspàs entre l'equip d'arquitectes, l'equip tècnic municipal i la comunitat educativa. En cas que no sigui així la direcció ha de fer un bon traspàs.

Alhora, és important que el professor/a s'estudiï bé l'avantprojecte i el compari amb els resultats de l'activitat realitzada per fer la diagnosi i el trasllat d'opinions i necessitats.

La realització d'aquesta activitat pot tenir, també, un important valor pedagògic en termes de representació gràfica: dibuix dièdric, símbols gràfics, llegenda, escala gràfica, etc.

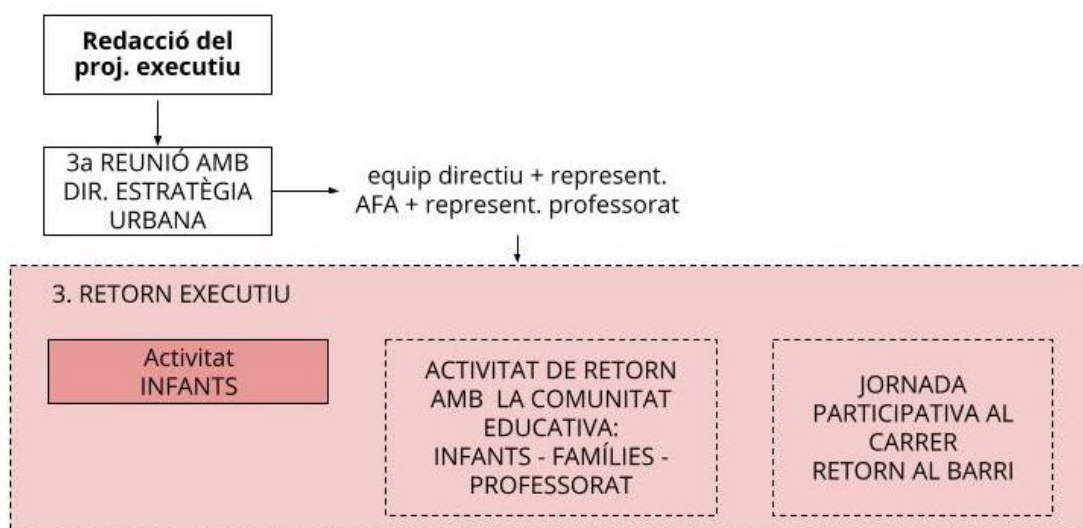
3. Activitats per al retorn a la comunitat educativa i al veïnat del projecte executiu

Les activitats incloses en aquesta fase tenen com a objectiu principal fer el retorn a la comunitat educativa dels resultats de la cocreació i divulgar el projecte entre els veïns i veïnes del barri.

Hem fet suggeriments i un recull d'idees per compartir el projecte amb la comunitat educativa i per divulgar el projecte amb els veïns i veïnes. Cada escola, en funció dels recursos, motivació i possibilitats i suport que tingui les pot desenvolupar o adaptar, o bé inventar-ne de noves.

Cal tenir especial cura i prioritzar el retorn a l'alumnat que ha participat més activament en la detecció de necessitats.

En el cas de la jornada informativa al carrer suggerim demanar suport al districte.

Les activitats de retorn que us proposem són les següents:

8: Activitat de retorn del projecte executiu als infants

9: Activitat per compartir el projecte amb la comunitat educativa

10: Jornada informativa al carrer, davant el centre escolar

Suggeriments per a l'activitat de retorn del projecte executiu als infants

Per fer el retorn als infants es pot fer la mateixa dinàmica que en la valoració de l'avantprojecte (veure apartat 2.3 d'aquest capítol), en cas que no s'hagi fet. Si ja s'ha fet, es pot fer només alguna de les activitats per compartir el projecte amb la comunitat educativa que són més divulgatives.

El més important és:

- 1) Explicar als infants com s'han tingut en compte les seves aportacions i per què sí i per què no s'han pogut dur a terme (en principi aquesta explicació se us donarà a la 3a reunió de treball).
- 2) Deixar un espai als infants per donar la seva opinió i recollir-ho per traslladar-ho a l'equip tècnic.

Pot ser interessant que:

- 3) Sigui la direcció del centre o fins i tot la persona representant de les famílies que ha assistit a les reunions amb l'Ajuntament qui expliqui el projecte final als infants.

Activitat per compartir el projecte executiu amb la comunitat educativa

L'objectiu d'aquesta activitat és donar a conèixer el projecte al conjunt de la comunitat educativa (tot l'alumnat del centre, les famílies i el professorat), de manera que tothom conegui la proposta d'intervenció i com es transformarà l'entorn del centre.

Aquesta activitat pot tenir formats molt diversos i desenvolupar-se de maneres molt diferents, en funció de les persones implicades, del suport extern que es pugui donar al centre (des de l'Ajuntament o des d'altres entitats) i l'abast al qual es vulgui arribar amb l'activitat.

A continuació, es proposen alguns exemples del tipus d'activitat recomanada:

- Reproduir entre un grup d'alumnes el plànol de la intervenció, exposar-lo en alguna zona comuna del centre (passadís, menjador, entrada, etc.) i ubicar-hi al costat una bústia de suggeriments (m'agrada, no m'agrada...).
- Fer una maqueta (amb plastilina, cartró o altres materials) i exposar-la en alguna zona comuna del centre (passadís, menjador, entrada, etc.) perquè tota la comunitat educativa la vegi i faciliti un sistema de recollida d'impressions i opinions.
- Les dues alternatives anteriors es poden complementar amb explicacions o "visites guiades" pel projecte per part dels infants per a les famílies i/o el professorat.

Incorporar la proposta d'intervenció de l'entorn escolar en alguna de les activitats regulars realitzades pels diferents membres de la comunitat educativa (Consell Escolar, Comissions mixtes AFA-professorat, Comissió de festes o altra Comissió específica de treball de l'AFA).

Jornada informativa al carrer, davant del centre escolar

L'objectiu d'aquesta activitat és compartir el projecte amb el conjunt del barri, fent èmfasi en els actors de proximitat del centre: veïnat, comerciants, teixit associatiu, etc.

Així com fèiem amb l'anterior, aquesta activitat pot tenir formats molt diversos i desenvolupar-se de maneres molt diferents, en funció de les persones implicades, del suport extern que es pugui donar al centre (des de l'Ajuntament o des d'altres entitats) i l'abast al qual es vulgui arribar amb l'activitat. A continuació es proposa un exemple del tipus d'activitat recomanada:

Durant un matí de cap de setmana es transforma físicament l'espai per simular la intervenció de la qual serà objecte i informar-ne a la comunitat escolar i al veïnat. Caldrà tenir en compte 3 aspectes:

- Recreació física del projecte: el mobiliari públic (bancs, jardineres...) es pot recrear amb caixes de cartró i els jocs infantils pintats a terra es podem reproduir amb guixos amb la col·laboració dels infants.
- Punt d'informació: seria convenient ubicar-hi un punt d'informació (amb una taula i, fins i tot, una carpa o un carretó) on tots els interessats puguin adreçar-s'hi.
- Plànols del projecte: els plànols del projecte poden ser al punt d'informació, però també es poden imprimir a gran escala (per ex. en format A1) per penjar-los a la façana exterior del centre i que tothom els pugui consultar lliurement.
- Dinàmiques de joc amb infants: amb els infants es poden implementar diferents dinàmiques de joc, amb l'objectiu d'afavorir el coneixement del projecte i de potenciar l'ús lúdic de l'espai. Per exemple reproduint amb pintura al terra els jocs que contempla el projecte de remodelació: jocs com la xarranca, el tres en ratlla o una diana per jugar a la calçada. Es pot aprofitar el moment per explicar el projecte d'una manera entenedora als infants participants.
- Els infants també es poden convertir en informadors del projecte per a les persones adultes que hi participin.
- Es pot aprofitar també per crear un espai de dibuix lliure en el qual els infants i el veïnat pugui dibuixar, escriure... missatges de valoració, positius...

3. Referències bibliogràfiques

Ajuntament de Barcelona (2018): [Barcelona dona molt de joc- Mesura de Govern](#).

Ajuntament de Barcelona (2019): [Pla del joc a l'espai públic amb horitzó 2030](#).

Ajuntament de Barcelona (2018): [Impulsem la participació dels infants en els serveis i projectes municipals](#).

ARUP (2017): [Cities Alive. Diseñando para la infancia urbana](#). Arup, London.

Boqué, C.,(coord.) (2019): [Full de ruta per a la inclusió de la veu de la infància i l'adolescència en les polítiques de benestar, educació, justícia i salut](#). Universitat Ramon Llull.

IIAB (2018): [Resultats del procés de cocreació amb infants de dos parcs de Barcelona La transformació del Parc de la Pegaso i el Parc Central de Nou Barris en espais lúdics](#). IIAB. Barcelona.

IIAB(2020): [Guia Eina de cocreació d'espais lúdics amb infants i adolescents](#). IIAB. Barcelona.

IIAB (2016): [Participació de nois i noies a Barcelona. oportunitats per a la co-producció de la ciutat amb i des de la infància i l'adolescència](#). Document de treball.

Laboratorio para la ciudad CDMX. (2018): [Arquitectura para el juego urbano](#). Laboratorio para la ciudad. Ciudad de México.

Naciones Unidas (2013): [Observaciones Generales del Comité de Derechos del Niño de Naciones Unidas al derecho al juego](#). CRC/C/GC/17, 17 de abril de 2013.

